

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 563/2021-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom Mgr. Pavlom Michalcom, Radvanská 5267/21, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 19C/87/2013 a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5Co/625/2014 a sp. zn. 5Co/100/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 19C/87/2013 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5Co/625/2014 a sp. zn. 5Co/100/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **3 000 eur**, ktoré jej **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré jej **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **589,21 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 563/2021 zo 14. októbra 2021 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky doručенú ústavnému súdu 16. septembra 2021 na ďalšie konanie v časti porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu a postupom krajského súdu. Sťažovateľka navrhuje prikázať krajskému súdu konať bez zbytočných prietahov, priznať jej finančné zadosťučinenie spolu 16 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je v konaní pred okresným súdom v pozícii žalobkyne a domáha sa rozhodnutia o náhrade škody a nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá sťažovateľke vznikla v dôsledku jej prevzatia a následného držania na psychiatrickej klinike od 11. apríla 2008 do 30. apríla 2008 na základe uznesenia Okresného súdu Bratislava I č. k. 1Pu/86/2008 zo 14. apríla 2008.

3. O žalobe sťažovateľky podanej proti Slovenskej republike, Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky podanej 25. apríla 2013 rozhodol okresný súd 13. mája 2014 a na odvolanie sťažovateľky krajský súd uznesením č. k. 5Co/625/2014 z 25. októbra 2016 tento rozsudok v napadnutej časti o zamietnutí žaloby zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Žalovaný štát podal proti uzneseniu krajského súdu 25. januára 2017 dovolanie, ktoré najvyšší súd uznesením č. k. 4Cdo/182/2017 z 26. septembra 2018 odmietol. Okresný súd rozhodol opätovne 12. novembra 2019 a o odvolaní sťažovateľky z 27. novembra 2019 do podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté nebolo.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka namieta neprimeranú dĺžku konania s tým, že počas ôsmich rokov konania pred súdmi preukázala, že bola nezákonne obmedzená na osobnej slobode a vznikla jej majetková i nemajetková ujma. Predmet sporu označila za dôležitý s odôvodnením, že bola hospitalizovaná na psychiatrickom oddelení, čo zasiahlo do jej osobnej intimity, dôstojnosti, súkromného a pracovného života. Jej vec nebola skončená ani napriek sťažnosti na prietahy v konaní adresovanej predsedovi krajského súdu, ktorý odpoveďou z 20. júla 2021 vyhodnotil jej sťažnosť ako dôvodnú.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, krajského súdu a replika sťažovateľky

5. Okresný súd uviedol, že spis sa nachádzal na krajskom súde v období od 16. septembra 2014 do 2. decembra 2016, tiež od 10. júla 2020 do 30. decembra 2021 a na najvyššom súde od 19. októbra 2017 do 22. októbra 2018. Poukázal na zaťaženosť sudcov na okresnom súde a nesúhlas vyjadril aj vo vzťahu k priznaniu finančného zadosťučinenie v navrhovanej výške.

6. Krajský súd vo vyjadrení uviedol, že v prípade sťažovateľky bolo nutné ústne pojednávanie, ktoré sa vývojom pandemickej situácie komplikuje a vec sťažovateľky by mala byť do konca roka 2021 rozhodnutá.

7. Sťažovateľka v replike uviedla, že prietahy na okresnom súde trvali štyri roky, ktoré boli zapríčinené nielen nečinnosťou, ale aj neefektívnou a nesústredenou činnosťou z dôvodu zrušenia rozsudku okresného súdu krajským súdom. Vo vzťahu k vyjadreniu krajského súdu uviedla, že krajský súd neuviedol dôvody, pre ktoré o veci sťažovateľky nekonal viac ako 40 mesiacov (od 16. júna 2014 do 1. decembra 2016). Dotkla sa aj veci samej s poznamenaním, že v jej veci nebolo rozhodnuté spravodlivo, čo bude namietat' v dovolaní.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Sťažovateľka namieta, že postupom okresného súdu a postupom krajského súdu došlo k porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

9. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy: *„Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“* Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom....“*

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníkov (II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00).

11. Sťažovateľka sa v konaní domáhala rozhodnutia o náhrade škody a nemajetkovej ujmy z dôvodu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci pri prevzatí a následnom

držaní na psychiatrickej klinike (od 11. apríla 2008 do 30. apríla 2008). Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že ide o vec, ktorá z právneho hľadiska nevykazuje znaky mimoriadnej zložitosti. Význam sporu pre sťažovateľku je zrejmý. V správaní sťažovateľky neboli zistené také skutočnosti, ktoré by vplývali na dĺžku konania pred všeobecnými súdmi. Ústavný súd zohľadnil aktivitu sťažovateľky, ktorá sa snažila upozorniť na zbytočné prietahy v konaní sťažnosťou adresovanou predsedovi krajského súdu (30. júna 2021).

12. Ústavný súd posudzoval celkovú dĺžku konania od podania žaloby (25. apríla 2013) do podania ústavnej sťažnosti (16. septembra 2021), teda sedem rokov a päť mesiacov. Vo vzťahu k okresnému súdu by sa mohla javiť ako relevantná nečinnosť súdu od 8. júla 2013 (výzva sťažovateľke na vyjadrenie) do 25. februára 2014 (nariadenie termínu pojednávania na 25. apríl 2014), teda viac ako sedem mesiacov. Okresný súd po opakovaných odročeniach pojednávania vyhlásil rozsudok 13. mája 2014, teda po desiatich mesiacoch. Ako celok konanie okresného súdu, ktorý rozhodol do roka, ústavný súd nehodnotí ako neprimerane dlhé. Konanie sa stalo ústavne problematickým z pohľadu referenčných noriem až v dôsledku inštančných opravných postupov. V období od 16. septembra 2014 do 2. decembra 2016, teda takmer dva roky, bola vec vybavovaná krajským súdom a v období od 10. júla 2020 do 30. decembra 2021, teda takmer jeden rok, najvyšším súdom.

13. Sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť v čase, keď vec v dôsledku v poradí druhého odvolania vybavoval krajský súd. Krajský súd (pri nariadení termínu pojednávania) ospravedlňoval svoju nečinnosť najmä nepriaznivou epidemiologickou situáciou. Vo veci sťažovateľky bolo potrebné nariadiť ústne pojednávanie, ktoré podľa názoru krajského súdu nebolo možné nariadiť z dôvodu prísnych pandemických opatrení. Tejto obrane ústavný súd priznáva relevanciu a aj ju zohľadnil, no na druhej strane poznamenáva, že aj v čase pandémie musia byť chránené základné ľudské práva a slobody, a preto ani nepriaznivá epidemiologická situácia nemôže ohroziť právne záruky sťažovateľky na právoplatne rozhodnutie veci. Ústavný súd už vo svojom rozhodnutí (III. ÚS 287/2020) túto prekážku považoval za objektívnu skutočnosť brániacu skončeniu veci, avšak neprisvedčil námietke krajského súdu týkajúcej sa nenariadenia termínu pojednávania, pretože za prísnych hygienických opatrení, ktoré boli v súvislosti s COVID-19 nariadené, bolo možné termín pojednávania zrealizovať. Krajský súd v menšej miere ale predsa len prispel k celkovej dĺžke konania (od 16. septembra 2014 do 2. decembra 2016 a od 10. júla 2020 do 30. decembra 2021) v trvaní približne troch rokov, čo sám v odpovedi sťažovateľke na jej sťažnosť aj reflektoval, preto ústavný súd vyslovil porušenie uplatnených práv aj vo vzťahu krajského súdu.

14. Ústavný súd v súlade so svojou rozhodovacou činnosťou (III. ÚS 43/2015, I. ÚS 123/2015), ako aj v súlade s rozhodovacou činnosťou ESLP (rozsudok z 26. 6. 2009 vo veci Gajdoš proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 19304/04 a rozsudok z 8. 10. 2013 vo veci Frigo proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16111/11) posudzoval celkovú dĺžku konania v trvaní siedmich rokov a piatich mesiacov. Krajský súd zrušil rozhodnutie okresného súdu z dôvodu, že nárok sťažovateľky nie je premlčaný, tým sa priebeh konania spomalil, a to v zásade ovplyvnilo

dĺžku konania (I. ÚS 227/2018, III. ÚS 603/2021). Ústavný sú preto konštatoval nesústredenú a neefektívnu činnosť zo strany okresného súdu.

15. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (IV. ÚS 396/04).

16. Z vyjadrenia predsedu súdu možno dedukovať veľmi ťaživú situáciu na súde, ktorý čelí enormnému náporu vecí pri jeho personálnom poddimenzovaní. Predseda súdu až neštandardne uvádza zlyhanie štátu pri dlhodobom podceňovaní situácie na súde, ktorý je celorepublikovo najzaťaženejší s najšpecifickejšou a tiež osobitne zložitou agendou.

17. Okresný súd dĺžku konania ospravedlňoval zaťaženosťou súdneho oddelenia a nedostatočným personálnym obsadením. Ústavný súd môže spoľahlivo konštatovať, že Okresný súd Bratislava I je, čo sa týka včasnosti vybavovania vecí, na ústavnom súde neprimerane často napádaný. Ústavný súd zdôrazňuje, že doterajšia judikatúra ústavného súdu v tomto smere formulovala stanovisko, podľa ktorého otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prietáhom v konaní (pozri I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03), argumenty okresného súdu súvisiace s nadmerným množstvom vecí a nedostatočným personálnym obsadením okresného súdu preto ústavný súd akceptovať nemohol. K uvedenému tiež dodáva, že zmyslom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Ústavný súd už v nie jednej veci konštatoval, že tento rozsiahly a akútny problém by si vyžadoval od rezortného ministerstva rýchle a efektívne riešenie.

18. Ústavný súd v súvislosti s rozhodovacou činnosťou EŠLP (rozsudok z 20. 6. 2006 vo veci Obluk proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 69484/01) kvalifikoval nečinnosť, neefektívnu a nesústredenú činnosť okresného súdu a krajského súdu a v súlade s ustálenou judikatúrou (III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) už vyslovil, že samotnou dĺžkou súdneho konania (sedem rokov a päť mesiacov) došlo k porušeniu práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov.

19. Keďže ústavný súd konštatoval nadmerne dlhé vybavovanie vecí sťažovateľky, ku ktorej prispela aj nesústredená činnosť súdu, vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže krajský súd vo veci rozhodol rozsudkom z 30. decembra 2021, ktorým napadnutý rozsudok okresného súdu v časti zmenil a vo zvyšnej časti potvrdil, ústavný súd nedoplnil ústavnoprávnu ochranu o uloženie príkazu krajskému súdu vo veci konať.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

20. Sťažovateľka sa domáhala aj primeraného finančného zadosťučinenia spolu 16 000 eur (od okresného súdu 8 000 eur, od krajského súdu 6 000 eur a od najvyššieho súdu 2 000 eur). Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Ústavný súd pri posudzovaní finančného zadosťučinenia vychádzal z predmetu sporu, významu sporu pre sťažovateľku, z prejavenej aktivity sťažovateľky a najmä postupu okresného súdu a krajského súdu. V okolnostiach posudzovanej veci vyslovil porušenie uplatnených práv ústavne neakceptovateľnou dĺžkou konania v trvaní sedem rokov a päť mesiacov. Ústavný súd v súlade aj s rozhodovaním ESLP (rozsudok z 3. 10. 2006 vo veci Kuril proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 63959/00) priznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie 3 000 eur proti okresnému súdu, na ktorý dopadá v súvislosti so zrušením rozsudku zreteľnejší podiel na celkovej dĺžke konania (obdobie konania na odvolacom súde v dôsledku kasačného rozhodnutia krajského súdu ide čiastočne „na vrub“ okresnému súdu). Vo vzťahu ku krajskému súdu ústavný súd považoval za primeranú relatívnu satisfakciu 1 000 eur. Prihliadol aj na to, že samotné deklarovanie porušenia základných práv, ako aj úplná náhrada trov konania implicitne zahŕňajú satisfakčný prvok (I. ÚS 70/2012).

21. Sťažovateľka má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2022 (replika) v sume 193,50 eur a režijný paušál v sume 11,63 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 589,21 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. februára 2022

Peter Straka
predseda senátu